

Correctievoorschrift VWO

2016

tijdvak 1

Nederlands

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het bij de toets behorende correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden met inachtneming van het correctievoorschrift toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 66 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 Correct taalgebruik wordt getoetst bij alle antwoorden van de kandidaat op open vragen.

Voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik worden maximaal 4 scorepunten in mindering gebracht. Onder incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik moet worden verstaan: spelfouten, verkeerd woordgebruik en fouten in de zinsbouw inclusief verkeerde woordvolgorde.

Herhaalde fouten dienen als afzonderlijke fouten te worden geteld.

De aftrekpunten voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik dienen los van de inhoudelijke beoordeling te worden geregistreerd. Ze vormen de laatste beoordelingscomponent van het correctievoorschrift.

Voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik dient de volgende aftrekregeling te worden gehanteerd:

0 fouten	0
1 fout of 2 fouten	1
3 of 4 fouten	2
5 of 6 fouten	3
7 of meer fouten	4

Bij de beoordeling van de spelling dient uitgegaan te worden van de schrijfwijze volgens de Leidraad bij de Woordenlijst Nederlandse Taal (het Groene Boekje).

Deze aftrekregeling geldt onverkort voor alle kandidaten.

- 2 Het is de kandidaat niet toegestaan telegramstijl te gebruiken bij vragen waarbij in volledige zinnen moet worden geantwoord. Voor een antwoord dat geheel in telegramstijl is weergegeven, dienen geen scorepunten te worden toegekend.
- 3 Voor alle open vragen met een maximum aantal woorden geldt: indien een kandidaat een vraag herhaalt alvorens hij/zij tot een antwoord komt, worden de

woorden tot aan het eigenlijke antwoord (conform het beoordelingsmodel) niet meegeteld.

- 4 Wanneer een antwoord op een open vraag het maximum aantal woorden overschrijdt, worden alleen de woorden van het antwoord tot het toegestane maximum in de beoordeling betrokken met inachtneming van vakspecifieke regel 3.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Tekst 1 De prijs van werk

---

1 maximumscore 1

alinea 8

2 maximumscore 1

alinea 13

3 maximumscore 2

- meer regels (voor allerlei instellingen) tegenover minder regels (voor de arbeidsmarkt)
- de arbeidsmarkt tegenover allerlei instellingen
- vroeger / voor de crisis tegenover na de crisis

Ook goed is:

- arbeidstijd verkorten tegenover de werkweek verlengen

indien twee van bovenstaande elementen

2

indien één van bovenstaande elementen

1

indien geen van bovenstaande elementen

0

4 maximumscore 1

“De gedecimeerde vakbeweging roept eens wat.” (regels 86-88)

5 maximumscore 1

de saamhorigheid / onderlinge verbondenheid

6 maximumscore 1

“(Rechts wil het,) (links) slikt het.” (regel 170)

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 4

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3
zin 1	Natuurlijk, er zijn best werknemers die van baan willen veranderen.	constatering
zin 2	Dan zijn ze op zoek naar 'een nieuwe uitdaging' of willen ze gewoon meer geld verdienen.	oorzaak of precisering
zin 3	Een nieuwe baan mag in de optiek van de werknemers echter niet ten koste gaan van hun baanzekerheid.	voorwaarde
zin 4	'Het gaat niet om baanzekerheid, het gaat om werkzekerheid', haasten werkgevers zich daarbij aan te tekenen.	<al gegeven> Tegenwerping
zin 5	Werknemers zouden zich volgens hen niet zo druk moeten maken over hun contract, ze moeten er gewoon voor zorgen dat ze aantrekkelijk blijven voor werkgevers.	uitwerking
zin 6	Maar dat is een wereld van verschil: baanzekerheid is een recht, werkzekerheid een gunst.	conclusie

indien vijf elementen goed	4
indien vier elementen goed	3
indien drie elementen goed	2
indien twee elementen goed	1
indien een of geen element goed	0

8 A

9 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Dit heeft tot consequentie dat de mens zelf verantwoordelijk is voor zijn eigen slagen of mislukken / dat kwetsbare groepen het zwaarder krijgen.

10 B

11 C

12 B

Vraag	Antwoord	Scores
13	maximumscore 3 1, 3, 4 per juist gekozen element	1
14	maximumscore 3 1, 4, 7 per juist gekozen element	1
15	maximumscore 1 “Hoger opgeleiden ... het nakijken.” Ook goed: “Maatschappelijke veranderingen ... zou benadrukken.”	
16	maximumscore 1 bij alinea 15	

Tekst 2 Te groot voor kennis

17	maximumscore 2 1, 3 en 6 indien drie elementen goed indien twee elementen goed indien een of geen element goed	2 1 0
18	maximumscore 3 De kern van een goed antwoord is: <ul style="list-style-type: none"> • Voor Bacon / voor 1600 verschaft de kerk / God de ware kennis • Na Bacon / na 1600 kan iedereen die over voldoende feiten beschikt tot ware kennis komen / is ware kennis verifieerbaar / is ware kennis alleen via wetenschap bereikbaar • Na Weinberger / In de huidige tijd weten we dat weten betrekkelijk is / zijn wetenschappelijke feiten betrekkelijk 	1 1 1
19	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is: <ul style="list-style-type: none"> • De huidige strategie houdt in, dat wetenschappers zoveel mogelijk feiten verzamelen • Het uiteindelijke doel daarvan is kennis (over de wereld) te krijgen 	1 1

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 3 De kern van een goed antwoord is:	
	• (We staan opnieuw op een keerpunt,) beweren zij (regels 34-35)	1
	• (Die tijd) zou (voorbij zijn) (regels 45-46)	1
	• Zonder het nu meteen met zijn radicale conclusies eens te zijn (regels 99-101)	1
21	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is:	
	• De twee interpretaties houden in dat de wiskundige wijsheden meer wiskundig inzicht vereisen dan bij de auteur van de tekst aanwezig is	1
	• en dat de 'wiskundige wijsheden' van internet onzinnig zijn	1

Tekst 3 Sylvie en Rafaël tonen de morele crisis aan

22	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: Deze spiegel zou tonen dat wij er heel duidelijke waarden op na houden, maar dat we daar niet naar leven.	
23	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is:	
	• Waarden zijn idealen/moreel besef	1
	• en de normen zijn vervolgens de afspraken, het feitelijk gedrag	1
24	D	
25	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is:	
	– Badend in ons morele gelijk (ontwijken we de spiegel)	
	– de gapende kloof (tussen de waarden en normen)	
	– (In het groot) smelt dat moreel besef echter als sneeuw voor de zon.	
	indien drie elementen goed	2
	indien twee elementen goed	1
	indien een of geen element goed	0
26	maximumscore 3 De kern van een goed antwoord is:	
	• Het artikel over hun scheiding wordt veel gelezen	1
	• Dit staat recht tegenover het gedrag dat de lezers zeggen na te streven	1
	• Daarmee is dit een voorbeeld van de morele crisis die in de tekst beschreven wordt	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Tekst 4 Mens, leer te sterven!

---

27 maximumscore 3

- leven – sterven
- vroeger – nu
- alledaagse realiteit – periferie van het menselijk bewustzijn
- ontwikkelde wereld – andere landen
- jong – oud

indien vier van bovenstaande vijf elementen goed	3
indien drie van bovenstaande vijf elementen goed	2
indien twee van bovenstaande vijf elementen goed	1
indien een of geen van bovenstaande vijf elementen goed	0

28 maximumscore 1

“En Vadertje ... en beweeg!” (regels 72-74)

29 D

30 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

- Dankzij de gezondheidszorg kunnen meer mensen oud worden 1
- maar daardoor zijn er veel meer mensen die zorg nodig hebben 1
- en dat maakt de gezondheidszorg onbetaalbaar 1

31 C

Tekst 5 Oorlog en criminaliteit

---

32 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- de doelstellingen van de daders / het motief voor het geweld / politieke of economische motieven 1
- de methoden die ter bestrijding worden ingezet / het leger of de politie inzetten 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

33 maximumscore 4

Voorlopig standpunt	<al gegeven> Het is beter veel politie op straat te hebben dan tanks en vliegtuigen.
Argument 1	Er vallen meer slachtoffers door moord en doodslag dan wanneer er burgeroorlog woedt.
Argument 2	Er wordt tegenwoordig de helft minder oorlogen gevoerd dan dertig jaar geleden.
Voorbehoud	Hier wordt echter de logica gevaarlijk.
Argument bij voorbehoud	Je kunt criminaliteit het beste tegengaan door nooit oorlogsland te worden.
Conclusie	<al gegeven> Wie in vrede investeert, krijgt welvaart en veiligheid op straat er gratis bij.

per juist weergegeven element 1

34 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Staten die in burgeroorlog zijn trekken minder investeerders / krijgen minder ontwikkelingshulp / worden economisch slechter, scoren slechter qua mensenrechten / scoren slechter op millenniumdoelstellingen 1
- en trekken daardoor nog minder investeerders 1

35 C

36 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

- Criminaliteit en oorlog zijn met elkaar verweven / In veel landen lossen oorlog en criminaliteit elkaar af 1
- Bovendien blijkt het aantal doden in vreedestijd hoger dan in oorlogstijd 1
- Daarom kunnen we beter meer aandacht besteden aan het afdwingen van veiligheid met militaire middelen om criminaliteit tegen te gaan 1

Incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik

---

37 Regeling met betrekking tot incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik in de antwoorden op open vragen

Voor fouten met betrekking tot incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik kunnen in totaal maximaal 4 scorepunten in mindering worden gebracht volgens onderstaande aftrekregeling:

0 fouten	0
1 fout of 2 fouten	1
3 of 4 fouten	2
5 of 6 fouten	3
7 of meer fouten	4

Zie Vakspecifieke regel 1 voor exacte aanwijzingen omtrent aftrek.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 26 mei naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.

6 Bronvermeldingen

---

tekst 1	naar: Rutger Bregman, De prijs van werk, de Volkskrant, 24 november 2012
tekstfragment 1	naar: Peter Giesen, Relatieveer het ik, de Volkskrant, 9 november 2013
tekst 2	naar: Chris van der Heijden, Te groot voor kennis, De Groene Amsterdammer, 2 februari 2012
tekst 3	naar: Steven de Jong, Sylvie en Rafaël tonen de morele crisis aan, www.nrc.nl, 5 januari 2013
tekst 4	naar: Hans Schnitzler, Mens, leer te sterven!, www.devolskrant.nl, 3 oktober 2012
tekst 5	naar: Ko Colijn, Oorlog en criminaliteit, Vrij Nederland, 15 september 2012